

УДК 378.004

СУЧАСНИЙ СТАН СФОРМОВАНOSTІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОСНОВ ЗДОРОВ'Я

Соколюк Олена В'ячеславівна
м. Тернопіль

У статті розглядаються шляхи підвищення ефективності процесу формування інформаційної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я. Експериментально встановлено рівень сформованості інформаційної компетентності у майбутніх вчителів основ здоров'я. Інформатизація освіти й інформаційні технології виступають інструментом поліпшення якості освіти й засобами підвищення рівня інформаційної компетентності, оскільки дозволяють необмежено розширити доступ до інформації, урізноманітнюють технології. Одержані результати експериментального дослідження переконують у потребі вдосконалення роботи вищих навчальних педагогічних закладів щодо формування інформаційної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я у професійній діяльності.

Ключові слова: учитель основ здоров'я, професійна підготовка, інформатизація освіти, інформаційна компетентність.

Професійна підготовка учителів основ здоров'я на сучасному етапі розвитку суспільства є важливою вимогою, яка ставиться до майбутніх фахівців і вищого навчального закладу. Сучасне інформаційне суспільство зацікавлене в підготовці компетентних, професійно мобільних спеціалістів, здатних за

короткий час оволодівати новими знаннями, вміннями і навичками, швидко адаптувати свою професійну діяльність відповідно до змін змісту та обсягів праці. Володіючи сучасними знаннями вчитель основ здоров'я під час постійної взаємодії з дітьми, їх батьками, планує й організує свою діяльність з урахуванням пріоритетів збереження та зміцнення здоров'я всіх суб'єктів педагогічного процесу. Такі підходи змінюють вимоги до всього змісту освіти, його пріоритетів, надають вихованню валеологічного характеру. Це сприяє повноцінному особистісному розвитку здорової дитини.

Успішність професійної діяльності майбутніх учителів основ здоров'я визначається вміннями і рівнем їх інформаційної компетентності, на що й повинна бути спрямована професійна підготовка майбутніх фахівців у ВНЗ.

Аналіз науково-методичної літератури показує, що роботою класифікації компетенцій і компетентностей, а також дослідженнями змістового наповнення цих понять займалися вітчизняні та закордонні науковці: Л.Морська, Н.Алмазова, Р.Баскаєв, О.Овчарук, І.Зимня, А.Хуторський, R.Harris B.Hobart та ін. Проблеми загальнопедагогічної підготовки вчителя у вищій школі висвітлено в працях: О. Абдулліна, О. Дубасенюк, С. Сисоевої, В. Сластьоніна та ін.; формування готовності до професійної діяльності репрезентовано в працях таких авторів, як М. Дьяченко, Л. Кандибович, А. Ліненко та ін.

Аналіз існуючих робіт показав, що досліджувана нами проблема професійної підготовки студентів за напрямом «Здоров'я людини» актуальна на сьогодні, змістовно складна та багатоаспектна, оскільки має інноваційний характер і потребує детального вивчення.

Метою статті є визначити сучасного стану сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я.

Постановка завдань:

– розглянути шляхи підвищення ефективності процесу формування інформаційної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я;

– провести констатувальний експеримент для виявлення реального стану сформованості інформаційної компетентності;

– визначити рівні сформованості інформаційної компетентності.

Зростання попиту на кваліфікованих фахівців в галузі фізичного виховання, спорту та здоров'я людини підвищує вимоги до якості їх професійної підготовки, і це є основним чинником змін системи освіти [3]. Освіта стала більш зорієнтованою на вільний розвиток людини, творчу ініціативу, самостійність, конкурентоспроможність майбутнього фахівця. Внаслідок змін, що відбуваються в усьому світі й Україні і торкаються насамперед цілей освіти, з'являється необхідність у забезпеченні освітнього процесу повнішим, особистісним і соціально-інтегрованим результатом. Серед таких аспектів важливою ознакою є формування інформаційної компетентності особистості [1]. Адже підготовка майбутніх учителів до навчання школярів основ здоров'я як складової життєдіяльності є спеціально організованим процесом, спрямованим на опанування знаннями, практичними вміннями, необхідними для вирішення завдань професійно-педагогічної діяльності в оздоровчій сфері.

Учитель основ здоров'я в процесі передачі знань учням з предмету «Основи здоров'я», який розроблено за означеним стандартом повинен розв'язати низку таких завдань:

– формування в учнів знань про здоров'я, здоровий і безпечний спосіб життя, взаємозв'язок організму людини з природним і соціальним оточенням;

– розвиток в учнів активної мотивації щодо дбайливого ставлення до власного здоров'я, вдосконалення фізичної, соціальної, психічної і духовної складових здоров'я;

– спонування учнів до усвідомлення значущості здорового і безпечного способу життя;

– виховання в учнів потреби в здоров'ї як важливої життєвої цінності, свідомого прагнення до ведення здорового і безпечного способу життя;

– формування в учнів власного здоров'язбережувального досвіду з урахуванням усіх складових здоров'я;

– використання в практично-дієвій формі знань про здоров'я, способів навчально-пізнавальної і здоров'язбережувальної діяльності задля власного здоров'я та здоров'я інших.

Тому рівень інформаційної компетентності вчителя основ здоров'я, що безпосередньо пов'язаний із сферою його професійної діяльності, повинен відповідати розвитку сучасної освіти.

Інформаційна компетентність вчителя основ здоров'я включає вміння систематично підвищувати свою кваліфікацію, самостійно набувати знання, застосовувати раціональні прийоми пошуку, систематизації, відбору, аналізу, узагальнення та використання інформації для підтримки й збереження здоров'я молоді, орієнтуватися в інтенсивному потоці інформації. Проблемою сучасного суспільства є функціональна неграмотність, нездатність фахівця ефективно виконувати свої професійні (оздоровчі) функції, неважаючи на здобуту освіту.

Враховуючи проблеми освітнього простору та сучасної школи, необхідно терміново підвищувати інформаційну компетентність у майбутніх учителів основ здоров'я, у зв'язку з чим потрібне спеціальне навчання, яке потребує якісних змін у змісті професійної підготовки студентів, що пов'язано із системним

поширенням науково-практичного знання з основ здоров'я в навчальному процесі. Зростання попиту на кваліфікованих фахівців в галузі фізичного виховання, спорту та здоров'я людини підвищує вимоги до якості їх професійної підготовки і це є основним чинником змін системи освіти.

Ми дотримуємося думки, що інформатизація освітньої галузі, забезпечення неперервності та доступності освіти й інформаційні технології є інструментом поліпшення не лише якості освіти, але й засобами підвищення рівня інформаційної компетентності, оскільки дозволяють необмежено розширити доступ до інформації, урізноманітнюють технології тощо. Система освіти є прискорювачем процесу інформатизації суспільства, інструментом формування інформаційної компетентності людини, підготовки професіоналів нової генерації. На сьогодні рівень сформованості інформаційної компетентності фахівця визначається не лише його здатністю застосовувати інформацію в різних видах діяльності, але й світоглядним баченням насколишнього світу як відкритої інформаційної системи [2].

На нашу думку, для підвищення ефективності процесу формування інформаційної компетентності майбутніх вчителів основ здоров'я необхідно забезпечити:

– неперервність системи освіти;

– доступність освіти, що передбачає різноманітні форми і рівні підготовки, які, перш за все, залежать від можливостей ВНЗ;

– фундаменталізацію і гуманізацію вищої освіти;

– інтеграцію гуманітарної, загальнонаукової та оздоровчої підготовки;

– інформатизацію освіти, впровадження в процес навчання інформаційних технологій, створення інформаційних мереж, студентських комп'ютерних лабораторій та ін.

Перераховані вище процеси сприяють появі та розвитку ідеї неперервної освіти як способу подолання наявних соціальних, освітніх й оздоровчих проблем.

Для визначення умов і засобів формування інформаційної компетентності майбутнього учителя основ здоров'я потрібно передусім визначити існуючий стан сформованості інформаційної компетентності майбутнього фахівця.

З цією метою проведено діагностичну роботу з майбутніми бакалаврами фізичного виховання, спорту і здоров'я людини. Усього було опитано 126 осіб. Анкета передбачала наступні запитання:

1. Що Ви розумієте під поняттям «інформаційна компетентність»?
2. Чи вважаєте за потрібне формувати інформаційну компетентність фахівців?
3. Чи хотіли б Ви підвищити рівень своєї інформаційної компетентності?
4. Чи можливо формувати інформаційну компетентність студентів у процесі вивчення дисциплін природничо-наукового циклу?
5. Що, на Вашу думку, заважало Вам під час навчання у ВНЗ отримати достатній рівень інформаційної компетентності?

Аналіз отриманих результатів свідчить про низький рівень інформаційної компетенції майбутніх учителів основ здоров'я. Проте констатувальний етап експерименту виявив високий рівень розуміння майбутніми фахівцями важливості формування інформаційної компетентності. Аналізуючи результати проведеного опитування визначено, що 96 % студентів вважають інформаційну компетентність необхідною характеристикою професійних якостей сучасного фахівця. Але спостерігається нечітке розуміння студентами суті поняття «інформаційна компетентність», 87 % опитаних студентів вважають, що їхні знання з інформаційних технологій відповідають сучасним вимогам освіти. При цьому, 6 % студентів оцінили рівень своєї інформаційної компетентності за п'ятибальною шкалою на відмінно, 38 % – добре, 56 % – задовільно. На запитання «Чи вважаєте за потрібне формувати інформаційну компетентність фахівців?» 100 %

студентів дали позитивну відповідь. Проте 82,8 % майбутніх фахівців відзначили недостатній рівень сформованості умінь і навичок самостійної роботи для здійснення професійної діяльності із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). На запитання «Що заважало Вам під час навчання у ВНЗ отримати достатній рівень інформаційної компетентності (ІК)?» були отримані різноманітні відповіді, на основі яких ми виділили фактори, що визначили негативну оцінку результату навчання у вищих навчальних педагогічних закладах: це, насамперед, слабка матеріально-технічна база; під час організації навчальної діяльності студентів виділялася недостатня кількість часу для самостійної роботи за комп'ютерами. Цікавим є той факт, що 92,6 % опитаних вважають формування ІК студентів не лише

в процесі вивчення дисциплін комп'ютерного циклу, а також під час вивчення дисциплін природничо-наукового циклу та ін.

Аналізуючи сучасний стан сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я ми дійшли думки, що:

- формування інформаційної компетентності є необхідним компонентом професійної підготовки студентів;
- рівень сформованості інформаційної компетентності у випускників вищих педагогічних навчальних закладів є недостатнім для конкурентоздатності на ринку праці та професійної діяльності.

Проведений нами аналіз дозволяє виділити рівні сформованості інформаційної компетентності (рис. 1).

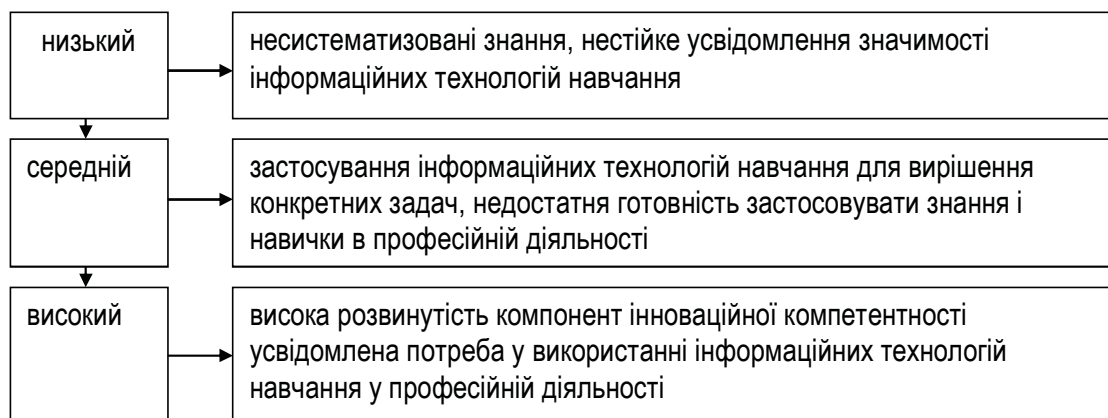

Рис. 1. Структура рівнів сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я

Формування інформаційної компетентності здійснюватиметься в результаті інформаційно-комп'ютерної підготовки фахівця. Рівень дидактичних можливостей сучасних інформаційних технологій та комп'ютеризації ВНЗ свідчать про наявність об'єктивних умов для широкого застосування комп'ютерних засобів у навчанні. Проте на практиці потенціал інформаційних технологій використовується не повністю. Арсенал існуючих комп'ютерних засобів навчання не задовольняє потреб середньої і вищої школи, відчувається нестача якісних комп'ютерних посібників, які б відповідали сучасним педагогічним концепціям [4]. Тому названі недоліки не можуть сприяти підвищенню рівня сформованості інформаційної компетентності фахівців.

Закладення у свідомість майбутніх фахівців саме професійної вмотивованості, професійної відповідальності та професійної самооцінки, творчого мислення як професійно важливих якостей через професійну підготовку дає можливість майбутнім учителям основ здоров'я повністю зробити самопізнання своєї

особистості, усвідомити, яку значну роль покладено на них у вихованні здорового покоління, і що саме від їхньої правильної професійної діяльності будуть сформовані уявлення учнів щодо здоров'я.

У процесі констатувального етапу експерименту виявлено, що більшість студентів знаходяться на низькому рівні сформованості інформаційної компетентності. Це негативно впливає на підготовку майбутніх учителів основ здоров'я до професійної діяльності. Їх підготовка до здійснення професійної діяльності повинна базуватися як на вихідних ідеях технологізації навчального процесу, так і на основі професійно необхідних компетенцій для здійснення педагогічної діяльності в умовах інформатизаційних і глобалізаційних тенденцій сучасного суспільства й освіти.

Одержані результати переконують у потребі вдосконалення роботи вищих навчальних педагогічних закладів щодо формування інформаційної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я у професійної діяльності.

Література і джерела

1. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата современного образования [Электронный ресурс] И.А.Зимняя // Интернет – журнал. Эдос. Режим доступа к журналу: 5.05.2006: <<http://www.eidos.ru/journal/2006/0505.htm>>. – Загол. з екрану. – Мова рос.
2. Кареліна О. В. Формування умінь з інформаційних технологій у процесі дистанційного навчання студентів вищих економічних навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійного навчання» / О. В. Кареліна. – Тернопіль, 2005. – 20 с.
3. Радченко А. В. Професійна підготовка майбутніх вчителів основ здоров'я у вищому навчальному закладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А.В.Радченко. – Луганськ, 2012. – 21 с.
4. Ференчук Б. М. Професійна спрямованість підготовки майбутніх учителів фізичної культури з дисциплін біологічного циклу: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» /Б.М.Ференчук. – Тернопіль, 2011. – 179 с.

В статтє рассматриваются пути повышения эффективности процесса формирования информационной компетентности будущих учителей основ здоровья. Экспериментально установлен уровень сформированности информационной компетентности в будущих учителей основ здоровья. Информатизация сферы образования, обеспечение непрерывности и доступности образования и информационные технологии выступают инструментом улучшения качества образования и средствами повышения уровня информационной компетентности, поскольку позволяют неограниченно расширить доступ к информации, разнообразят технологии. Полученные результаты экспериментального исследования убеждают в необходимости совершенствования работы высших учебных педагогических заведений по формированию информационной

компетентности будущих учителей основ здоровья в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: учитель основ здоровья, профессиональная подготовка, информатизация образования, социальная обусловленность, информационная компетентность.

The ways of forming the health-preserving competence in future physical training specialists have been substantiated on the grounds of theoretical analyses. Informatization of the educational sector to ensure continuity and availability of education and information technology are the instrument tools to improve the quality of education and facilities increasing information competence, as they allow unlimited expansion of access to information, facilitate new technology. The results of experimental studies convince the need for improvement of higher education teaching institutions to form information competence of future teachers in the basics of health profession.

Key words: competence, competence of health preserving, health, physical training of specialists, professional training.